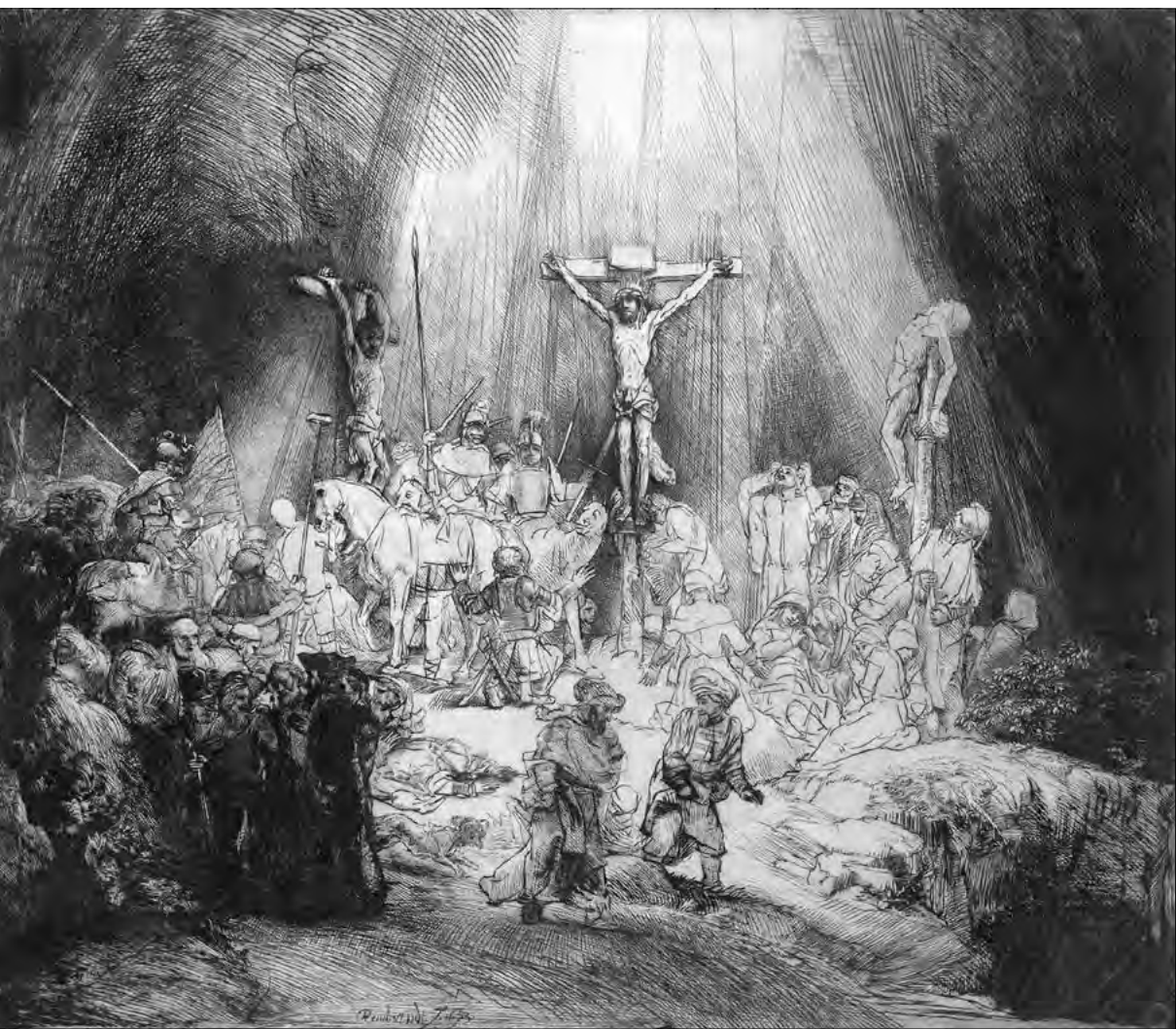

Rembrandt van Rijn, Trije križi (Golgota), jedkanica, 1653

Tomaž Faganel

GOLGOTA, PASIJONSKI ORATORIJ FRANKA MARTINA PRVIČ PRI NAS

Lanski veliki teden je z glasbo posebej zaznamovala prva slovenska izvedba velikega pasijonskega oratorija *Golgota* švicarskega skladatelja Franka Martina. Na veliki četrtek in petek, 17. in 18. aprila, so to presunljivo skladbo v Gallusovi dorani Cankarjevega doma na abonmajskih koncertih Slovenske filharmonije pod vodstvom švicarskega dirigenta Mathiassa Bamerta izvedli pevski solisti sopranistka Theresa Plut, mezzosopranistka Nuška Drašček Rojko, tenorist Matjaž Stopinšek, baritonist Jože Vidic in basist Janko Volčanšek, Slovenski komorni zbor in Akademski pevski zbor France Prešeren Kranj pod vodstvom Fernanda Mejiasa in Tomaža Faganela ter Simfonični orkester RTV Slovenija z organistom Klemenom Karlinom.

Franka Martina (1890–1974), ki je kot dedič izročila družine kalvinističnega pastora velikansko glasbeno znanje pridobil kot samokritični slušatelj samo enega učitelja in avtodidakt, je za komponiranje obsežne pasijonske kantate zadnje leto vojne nagovorila znana Rembrandtova jedkanica s prizorom križanja na Golgoti. Kot široko razgledan glasbenik, skladatelj z nenavadno razvejanim opusom, strog, vase zaprt ustvarjalec in mislec, poduhovljen vernik in eden vidnejših soustvarjalcev glasbe 20. stoletja, se je na tihi nagovor druge umetnosti silovito odzval. Iz svetopisemskih pasijonskih odlomkov vseh evangelistov ter lirskih razmislekov duše o trpljenju, žrtvovanju, posmrtnem povečanju in odrešenju iz Avguštinovih *Izpovedi* si je sam stkal dramaturško trdno, vsebinsko stopnjevano in po zgledu protestantskih pasijonskih skladb zasnovano besedilo ter ga prelil v glasbeno govorico, v kateri je na osebni način povezal nemško izročilo in glasbo svojih francoskih predhodnikov.

Pestro dramatično in deklamativno podobo skladbe je postavil v zvočno oster dvanajstttonski glasbeni svet in ga premišljeno, kot nihče pred in po njem, glasbeno uredil, izgovoril in utemeljil s tradicionalnimi skladateljskimi orodji, v okviru tonalne glasbe, na trdnih koreninah izročila, ki so – tako Martin – *osnova vsake resnične glasbe*. Svoj, v osebno čustveno intimo usmerjeni, tonski svet Golgote – njen prvi del je končal pozimi 1946 in po še treh letih odmaknjenega ustvarjanja partituro junija 1948 končal – je Martin v polnozvočni francoščini razpel med

akribično urejene preplete številnih vodoravnih glasov, domišljeno pripovednost in prepričljive učinke bogatih sozvočij mnogoglasnih akordov, celoto pa zaokrožil kot izrazno močno in uglašeno sobivanje modalnega, tonalnega in atonalnega tonskega sveta. Prvo izvedbo skladbe je doživel pred veliko nočjo leta 1949.

Pogledov na Golgota je več. Je skladatelj, ki je vsebino partiture poglobljeno domislil in njeno glasbeno zapleteno, a učinkovito in prepričljivo podobo razvil, utemeljil ter na samo navidezno molčečem notnem papirju zapisal. Je pogled izvajalcev, vseh in posameznika, poseben za vsakogar izmed njih. Je pogled solistov, ki kot močni nosilci dogajanja gledališko stopnjevano vstopajo vanjo, je pogled Kristusa in brezkompromisnih akterjev njegove bližine, je pogled zbor, razmišljujočih duš, filistrskih sodnikov in razjarjenih Judov, je pogled v več glasovnih legah značajsko ozvočene duše, ki tenkočutno meditira o temeljnih vprašanjih odrešenja, duše, ki z bremenom lastne krivde žaluje, obžaluje in se odpira miru odrešenja. Je pogled velikega orkestra z orglami, ki se s skrbno izbranimi, velikokrat temačnimi, nasilno ostrimi in bleščeče slovesnimi barvami, brez govornice besed, čustveno ubran tesno vpleta v zgodbo in jo odslikava. Je pogled dirigenta, ki vse poglede na izbrano besedo in Martinovo glasbo preusmeri v svoje, skupno in bogato izpovedno dejanje.

In je pogled občinstva. Martinova *Golgota* je posebna skladba, glasbeni pasijon drugačnih lepot in posebnega nagovora. Pogled in spomin nanjo sta dragocena, sta doživetje glasbenikov, sta doživetje občinstva.